

**Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih
Agencija za odgoj i obrazovanje
Hrvatsko interdisciplinarno društvo**

**Natjecanje i smotra „Opisujemo sustave“
Državna razina u školskoj godini 2025./2026.
Kategorija B
Čakovec, 28. – 30. travnja 2026.**

Davni događaji

Dio aboridžina, australskih domorodaca, nastanjuje obalni dio Australije. U više njihovih priča navode se slične, naizgled nemoguće radnje. Navode se predci koji su živjeli na lokacijama koje su danas pod morem. Ti su predci hodali po poljima na mjestu gdje je danas tjesnac između dvaju otoka ili su pješačili kroz područje koje je danas zaljev.

Geološkim ispitivanjima dna mora na tim lokacijama ustanovljeno je kako je prije nekoliko tisućljeća tamo stvarno bilo kopno! Sa završetkom posljednjeg ledenog doba rasla je razina mora. To je dovelo do potapanja lokacija na kojima su prije toga generacijama živjeli ljudi, predci današnjih aboridžina.

Podudarnost između priča i geoloških podataka upućuje na mogućnost da neke priče čuvaju vrlo stara sjećanja na doba prije i za vrijeme porasta razine mora.

Uzmimo da je tako. To bi značilo da su neki dijelovi priča aboridžina stari desetak tisuća godina, preciznije sedam do trinaest tisuća godina! Priče aboridžina tisućama se godina prenose s koljena na koljeno, generacijama, a da se i dalje u njima zadržavaju realistični opisi odavno nedostupnih krajeva.

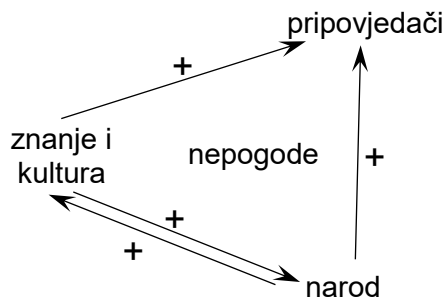
Ti podatci nisu zapisani na papir, nisu uklesani u kamen, nisu snimljeni na računalu, nego ih ljudi pamte i govore. Kako je moguće toliko dugo prenositi podatke u obliku riječi?

Nekoliko je razloga omogućilo toliku dugotrajnost. Jedan je razlog važnost pamćenja vrijednih znanja i kulture te njihova prenošenja mlađim generacijama kao pomoć i pripremu za život u zahtjevnoj okolini. Nadalje, porast razine mora prirodna je nepogoda koja je snažno utjecala na život i iskustvo naroda. Iskustvo koje su ljudi skupili u takvoj nepogodi smatrali su vrlo važnim, tako da su ga uklopili u priče kao upozorenje i pouku budućim generacijama. Zbog velikog opsega takvih važnih priča potrebni su pripovjedači koji ih prenose. To su stariji članovi, koji su prepoznati po talentu i motivaciji za pripovijedanje. Njih su sadržaju i značenju priča, još od njihove mladosti, poučavali pripovjedači prethodne generacije. Pripovijedanje traži poznavanje posebnih tehnika koje omogućuju pamćenje opsežnih priča. Naposljetku, priče nisu nastale same od sebe, nego su ih u davna vremena formulirali prvi pripovjedači.

ZADATCI

1. Zašto se priče prenose generacijama? (1 bod)
 - a) To je jedini oblik zabave.
 - b) Zbog važnosti za preživljavanje.
 - c) Zbog olakšavanja pamćenja.
2. Komu pripovjedači pripovijedaju priče? (1 bod)
 - a) Samo budućim pripovjedačima dok ih poučavaju.
 - b) Samo jedni drugima kako ih ne bi zaboravili.
 - c) Cijelom narodu kako bi mu bile poznate.
3. Navedite definiciju elementa „narod“. (2 boda)

Nije potrebno navoditi njegovo svojstvo čiju promjenu pratimo.
4. Definirajte „pripovjedače“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo. (3 boda)
5. Dokažite da je „pripovjedanje“ relacija u sustavu i navedite koja dva elementa ona povezuje. (3 boda)
6. Što su „priče“ u opisanom sustavu? Obrazložite odgovor. (3 boda)
7. Definirajte „nepogode“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo. (3 boda)
8. Na skici je dio dijagrama uzroka i posljedica opisanog sustava. Dopunite skicu tako da prikazuje cjeloviti dijagram. (9 bodova)

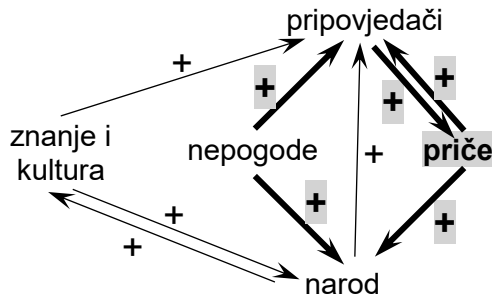

9. Obrazložite povratnu vezu između elemenata „pripovjedači“ i „priče“. (2 boda)
10. Obrazložite petlju koja obuhvaća elemente „znanje i kultura“ i „priče“. (3 boda)

RJEŠENJA

1. Zašto se priče prenose generacijama? (1 bod)
- a) To je jedini oblik zabave.
 - b) **Zbog važnosti za preživljavanje.**
 - c) Zbog olakšavanja pamćenja.
2. Komu pripovjedači pripovijedaju priče? (1 bod)
- a) Samo budućim pripovjedačima dok ih poučavaju.
 - b) Samo jedni drugima kako ih ne bi zaboravili.
 - c) **Cijelom narodu kako bi mu bile poznate.**
3. Navedite definiciju elementa „narod“. (2 boda)
- Nije potrebno navoditi njegovo svojstvo čiju promjenu pratimo.
- Narod su Aboridžini* (1 bod)
koji žive na dijelu obale Australije, dijele iste priče i kulturu. (1 bod)
4. Definirajte „pripovjedače“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo. (3 boda)
- Pripovjedači su članovi naroda koji znaju tekst i razumiju značenje priča* (1 bod)
te ih izvode pred drugim članovima naroda. (1 bod)
Prati se koliko priča znaju i razumiju. (1 bod)
5. Dokažite da je „pripovijedanje“ relacija u sustavu i navedite koja dva elementa ona povezuje. (3 boda)
- Pripovijedanje je radnja koju provode pripovjedači i pritom djeluju na narod.* (1 bod)
To je tok informacija kojim element „narod“ biva upoznat s elementom „priče“.
Time sadržaj i značenje elementa „priče“ djeluje na element „narod“. (1 bod)
Djelovanje je pozitivno (+) jer pridonosi očuvanju
znanja i kulture elementa „narod“. (1 bod)
6. Što su „priče“ u opisanom sustavu? Obrazložite odgovor. (3 boda)
- Priče su informacije o kulturi i znanju naroda,* (1 bod)
koje pamte i prenose pripovjedači. (1 bod)
Bitno je pamtiti i prenositi priče bez promjene. Dakle, za priče pratimo broj
promjena u vremenu i on mora biti što manji. Priče postoje i kad se ne izvode. (1 bod)
Dakle, priče su element sustava.
7. Definirajte „nepogode“ kao element sustava. Navedite svojstvo tog elementa čiju promjenu pratimo (3 boda)
- Nepogode su stanja okoline i zbivanja u njoj* (1 bod)
koja znatno mijenjaju način života naroda. (1 bod)
Prati se broj nepogoda u nekom razdoblju. (1 bod)

8. Na skici je dio dijagrama uzroka i posljedica opisanog sustava. (9 bodova)
Dopunite skicu tako da prikazuje cjeloviti dijagram.

Element „priče“ (1 bod)
svaka relacija po 1 bod. (5 bodova)
Svaka dva karaktera
relacija po 1 bod. (2 boda)
Nema drugih
elemenata ili relacija (1 bod)

9. Obrazložite povratnu vezu između elemenata „pripovjedači“ i „priče“. (2 boda)

U usmenoj predaji pripovjedači pamte priče
i to je jedini način na koji priče mogu postojati. (1 bod)
S druge strane, pripovjedači moraju prethodno naučiti
sadržaj i značenje priče, što određuje njihov položaj u narodu. (1 bod)

10. Obrazložite petlju koja obuhvaća elemente „znanje i kultura“ i „priče“. (3 boda)

Narod svojim načinom života u danoj okolini
skuplja iskustvo, povećava znanje i razvija kulturu. (1 bod)
Cjelokupno znanje i kulturu naroda moraju naučiti pripovjedači. (1 bod)
Oni pripovijedaju priče, čime ih ostvaruju. (1 bod)
Priče djeluju na narod tako da ostane svjestan svoje kulture i upoznat s potrebnim
znanjima.

Za relaciju pripovijedanje ne dodjeljuje se bod jer je ta relacija obuhvaćena 5. zadatkom.